

het arrondissement Roeselare

een regionaal-ekonomische studie

Van de hand van de heren O. Vanneste, J. Theys en M. Zwaenepoel verscheen zopas een werk met dezelfde titel. Onderhavige bijdrage wil een ruime samenvatting van de belangrijkste gegevens betekenen.

Ligging, bevolking en beroepsbevolking

Het arrondissement Roeselare is centraal gelegen in de provincie West-Vlaanderen; dit heeft prikkelend gewerkt op de ontwikkeling van bepaalde sectoren, zoals de handels- en dienstensektor. De excentrische ligging van het arrondissement Roeselare in het nationaal geheel heeft echter de betrekkingen met het centrale deel van het land gehinderd.

Het arrondissement Roeselare heeft een bevolking van circa 134.500 personen. De aangroei van de bevolking was er tijdens de jongste naoorlogse periode even hoog als in West-Vlaanderen in zijn geheel (8,0 %) en nauwelijks lager dan in het Rijk (8,7 %). De natuurlijke groei bereikte in het Roeselaarse in de jongste jaren circa 9 per duizend inwoners tegenover 8 per duizend in West-Vlaanderen en 5 per duizend in het Rijk. Ongeveer een derde van de natuurlijke groei wordt echter afgeroomd door uitwijking. Het arrondissement Roeselare is uitwijkingsgebied ten opzichte van alle gewesten van het land, behoudens ten aanzien van de structureel zwakke Westvlaamse arrondissementen. De uitwijking is vooral groot tegenover de arrondissementen Brussel, Brugge, Gent en Antwerpen. De sterkst groeiende gemeenten in de jongste 10 jaar waren Roeselare, Rumeke, Ingelmunster, Emelgem, Dadizele en Izegem. De groei van de agglomeratie naar het Kortrijkse toe is duidelijk merkbaar.

De leeftijdsopbouw van de bevolking van het arrondissement Roeselare is in vergelijking met West-Vlaanderen en vooral met het Rijk vrij gunstig. Tot omstreeks 1980 zal de bevolking blijven verouderen.

De beroepsbevolking van het arrondissement Roeselare is zeer sterk op tewerkstelling in de nijverheid georiënteerd, met een hoog aandeel in de textielnijverheid en de kledingsnijverheid. De activiteitsgraad van de vrouwen is hoog; in 1947 waren er in het Roeselaarse op 100 vrouwen in beroepsleeftijd (15 tot 65 jaar) 29,8 ekonomisch aktief tegenover 28,5 in West-Vlaanderen en 27,8 in het Rijk.

Infrastructuur en huisvesting

Het Roeselaarse heeft een vrij goede infrastructuur. Het kanaal Roeselare-Leie en de haven van Roeselare zijn vooral belangrijk voor de voedingsnijverheid. In 1962 werden in totaal 883.908 ton goederen gelost en geladen.

De woningvoorraad beliep op eind 1961 36.527 parti-

kuliere huizen. Het huidig woningtekort wordt op circa 1.200 woningen geraamd, rekening houdend met een reserve om de normale wisseling op de woningmarkt vlot te laten verlopen.

Industrie

De totale tewerkstellingskapaciteit van het arrondissement Roeselare bedraagt circa 50.500 arbeidsplaatsen, waarvan 55 % in de industrie, 13 % in de landbouw en 32 % in handel, ambachtswezen en diensten.

Het arrondissement Roeselare is het gewest in West-Vlaanderen waar de industriële omwenteling het vroegst werd gevolgd. In de tweede helft van de 19e eeuw is de textielnijverheid in het centrale deel van het arrondissement Roeselare belangrijk geworden. De ontwikkeling van de schoen- en de borstelnijverheid hebben Izegem na de eeuwwisseling tot hoge bloei gebracht; na 1932 ging de borstelnijverheid teloor. De bedrijfstakken met de hoogste tewerkstelling zijn op heden nog de textielnijverheid (5.156 tewerkgestelden in 1962) en de schoennijverheid (5.025 tewerkgestelden). In de metaalnijverheid (3.713 tewerkgestelden) en de houtnijverheid (3.131 tewerkgestelden) is de tewerkstelling eveneens van betekenis. Een specifieke bedrijvigheid van het Roeselaarse is de voedingswarenbereiding (1.590 tewerkgestelden) met een overwicht van de veevoederbereiding (circa 1.000 tewerkgestelden). De konfektienijverheid (1.129 tewerkgestelden) is in de jongste jaren belangrijk geworden. Het bouwbedrijf, als semi-industriële bedrijfstak, groepeerde 3.548 arbeidskrachten.

De totale bezoldigde werkgelegenheid in de industrie beliep medio 1962 26.555 arbeidsplaatsen.

De industriële werkgelegenheid heeft een opvallende concentratie te Roeselare (8.827 tewerkgestelden of 33,2 %) en te Izegem (7.011 tewerkgestelden of 26,4 %). Bij Izegem sluit Emelgem aan met 1.735 tewerkgestelden. Secundaire kernen zijn Rumeke (1.465), Ardoeie (1.131), Lichtervelde (1.212), Ingelmunster (987) en Beveren (871). Haast alle bedrijven van enige omvang zijn te Roeselare of te Izegem gevestigd; midden 1962 telde het arrondissement Roeselare 6 ondernemingen met meer dan 500 tewerkgestelden en 14 met 200 tot 500 arbeidskrachten.

Tussen 1947 en 1962 is de industriële tewerkstelling in het arrondissement Roeselare gestegen van 20.244 tot 26.555 personen of met 31,2 %; in West-Vlaanderen bedroeg de groei 31,9 % en in het Rijk 12,4 %.

De bedrijfstakken met de hoogste toename van het arbeidseffektief waren de metaalnijverheid (+ 2.198), de schoennijverheid (+ 760) en de konfektienijverheid (+ 636); ook de sectoren bereiding van oliën en

Het arrondissement Roeselare, in vergelijking met de voornaamste kernen en met West-Vlaanderen, 1947-62

	Roeselare	Izegem	Ingel- munster	Arr. Roeselare	W.-VI.
Oppervlakte (in ha), 1962	2.313	1.429	1.615	29.720	323.500
Totale bevolking, 1962	35.662	17.157	9.817	134.587	1.075.949
Bevolkingsdichtheid, 1962 (per km2)	1.542	1.201	608	453	333
Aktieve bevolking, 1947	12.992	7.097	3.593	48.968	394.020
Aktieve bevolking (pCt totale bevolking), 1947	40,8	42,5	39,5	39,3	39,5
Tewerkst. in plaatsel. industr. (% akt. bev.), 1947	53,0	102,6	24,9	43,5	32,7
Tewerkst. in eigen gemeente (% akt. bev.), 1947	83,1	89,9	54,9	71,3	63,4
Totale tewerkstelling (% akt. bevolk.), 1947 . .	106,1	136,6	62,8	90,5	83,3
Bestendig tewerkgesteld in de landbouw, 1962	406	274	221	4.933	42.355
Bezoldigden in de industrie, 1962	8.827	7.011	987	26.555	150.936
Bezoldigden in de handel, 1962	1.002	207	60	1.662	14.867
Aant. nijverheidsinr. met 50 of meer tewerkg. '62	42	32	4	122	576
Vershil tussen in- en uitgaande pendel, 1947	+ 1.274	+ 2.716	— 1.131	— 2.228	— 48.204

vetten (+ 392), keramische nijverheid (+ 390) en voedingswarenbereiding (+ 331) waren expansief.

In het bouwbedrijf en de houtnijverheid was de werkgelegenheid stijgend doch de beschikbare statistieken laten niet toe de groei tussen 1947 en 1962 precies te bepalen; tussen 1955 en 1962 was er in de bouw- en houtnijverheid een toename van 735 arbeidsplaatsen en in de houtnijverheid van 596 arbeidsplaatsen. De leemte ontstaat door de teloorgang van de borstelnijverheid werd grotendeels ondervangen door een overschakeling naar de meubelfabrikage.

In de textielnijverheid was de werkgelegenheid dalend van 5.719 personen in 1947 tot 5.156 personen in 1962. Het overwicht van de textielnijverheid werd doorbroken. Het aandeel van de textielnijverheid in de totale industriële tewerkstelling daalde van 42 % in 1937 tot 30 % in 1947 en tot 19 % in 1962.

De belangrijkste groeipunten qua industriële tewerkstelling in de naoorlogse periode waren Roeselare (+ 2.670), Izegem (1.021), Emelgem (1.034), Lichtervelde (853), Gits (598), Rumbeke (430) en Hooglede (421). Het aandeel van de noordelijke strook Hooglede-Gits-Lichtervelde in de totale industriële tewerkstelling van het arrondissement Roeselare steeg van 3,0 % in 1937 en 1947 tot 9,1 % in 1962 (aandeel in de bevolking 11,4 %); tot voor kort waren deze gemeenten overwegend agrarisch.

Handel en diensten

Einde 1947 bedroeg het aantal alleenstaande handelaars in de eigenlijke verkooppunten 5.664 personen. De bezoldigde tewerkstelling in 310 handelsinrichtingen met bezoldigd personeel beliep 1.054 personen. De bezoldigde tewerkstelling was in 1962 gestegen tot 1.662 personen.

De stad Roeselare is het dominerend verzorgingscentrum van het gehele arrondissement. Circa 60 % van de bezoldigde tewerkstelling in de handel valt te Roeselare. De invloedssfeer van Roeselare als verzorgingscentrum overschrijdt de arrondissementale grenzen, vooral in de richting van Diksmuide en Ieper. Binnen het arrondissement Roeselare is Izegem een secundaire verzorgingskern voor Emelgem, Ingelmunster, Kachtem, Oekene, Rumbeke, St. Eloois-Winkel, Ardoois. In het krediet- en financiewezen, in diverse agent-schappen, hotelwezen, persoonsverzorging, openbare diensten en diensten van algemeen nut waarvan het personeel aan de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid is onderworpen, werden in 1962 nog 1.690 bezoldigden geteld.

Het aantal alleenstaande handarbeiders in het arrondissement Roeselare beliep op einde 1947 3.231 per-

sonen; ze werden bijgestaan door 836 helpers en stelden 83 thuisarbeiders tewerk.

Landbouw

Volgens de algemene landbouwtelling van 31 december 1959 was 9 % van de bevolking voor zijn inkomen van de landbouw afhankelijk.

De betaalde oppervlakte beslaat in het arrondissement Roeselare 79 % van de totale oppervlakte. De gemiddelde grootte van de landbouwbedrijven (1 ha en meer) bedraagt 7,16 ha.

De landbouw van het arrondissement Roeselare is in vergelijking met overig West-Vlaanderen sterker gericht op de teelt van nijverheidsgewassen en aardappelen en minder op de teelt van graangewassen en weiden en grasland. De veeteelt wordt er op vrij intensieve wijze bedreven. In de jongste jaren is het Roeselaarse uitgegroeid tot een belangrijk centrum van groenteteelt; de omzet van de veiling te Roeselare beliep in 1962 94 miljoen F.

De opvolging op de landbouwbedrijven van het Roeselaarse blijkt nog enkel verzekerd te zijn op bedrijven van 10 ha en meer. Op de bedrijven van minder dan 5 ha zijn er nog slechts 26 kandidaat-opvolgers voor 100 bedrijven.

Arbeidsoverschotten en scholingsmogelijkheden

De arbeidsmobiliteit is in het arrondissement Roeselare vrij belangrijk. Tegenover 5.359 forenzen die buiten het eigen arrondissement werkten op einde 1947, stond slechts een ingaande pendel van 3.331 personen. Het arrondissement Roeselare had in 1947 een belangrijk negatief pendelsaldo ten opzichte van het arrondissement Kortrijk (— 1.115) doch een kwantitatief even hoog positief pendelsaldo ten opzichte van de overige Westvlaamse arrondissementen (+ 1.128). Ten opzichte van de overige provincies was er een negatief pendelsaldo van 617 personen en ten opzichte van het buitenland van 1.624 personen.

Over de arbeidsmigratie in eigen land zijn geen recente gegevens voorhanden. Het aantal grensarbeiders is na 1960 gedaald; het bedraagt op heden circa 1.170 personen tegenover 1.311 in 1948. De seizoenarbeid is regelmatig teruggelopen. In 1962 werden nog slechts 620 afreizen van seizoenarbeiders naar Frankrijk geregistreerd tegenover 1.589 in 1953. De seizoenarbeid in eigen land is onbeduidend geworden. De werkloosheid in het arrondissement Roeselare is in 1962 tot op een zeer laag niveau gedaald (630 volledig werklozen); omstreeks 1952-53 heeft het Roeselaarse een zware werkloosheidsdruk gekend.

Indien voor het Roeselaarse een gelijke aktiviteitsgraad en dezelfde industrialisatiehoogte wordt bereikt als in het Kortrijkse, dan kan — bij behoud van het bestaande uitgaand pendelsaldo — de huidige reserve voor de industrie op 900 mannen en 700 vrouwen geraamd worden. Er moet echter gerekend worden met een verdere daling van het aantal grensarbeiders. De scholingsmogelijkheden in het technisch en beroepsonderwijs zijn in het arrondissement Roeselare vrij ruim. Roeselare vervult op dit vlak een verzorgende functie. Vooral voor het land- en tuinbouwonderwijs is het rekruteringsveld sterk gespreid. Te Roeselare fungeert ook een provinciaal centrum voor beroepsherscholing en versnelde beroepsopleiding.

Aanbevelingen

Wil Roeselare er in slagen de enkele negatieve kanten weg te werken die een schaduw werpen op zijn ontwikkeling dan zijn in de eerste plaats een aantal infrastructuurwerken noodzakelijk. Het kanaal Roeselare-Tielt dient op een gabariet van 1.350 ton te komen en hiermee samengaand is een aansluiting met de ringvaart te Gent of met de Bovenschelde vereist. Ook moet de binnenhaven uitgebreid worden.

Inzake banen dient er een prioriteit gegeven aan een verbinding met Kortrijk en later op de E3, naast een ring rond Tielt, Torhout, Diksmuide en Ingelmunster. Het wegverkeer wordt op heden sterk gehinderd door vele spooroverwegen die weggewerkt moeten worden.

Rekening houdend met de huidige arbeidsreserve en de verwachte groei van de actieve bevolking werd het tewerkstellingsobjectief voor het jaar 1970 gesteld op 4.900 nieuwe arbeidsplaatsen. Een terreinbehoefte van ongeveer 150 ha uitgeruste industriegronden moet hiervoor worden voorzien. De nodige maatregelen zouden moeten getroffen worden voor de onmiddellijke uitrusting van circa 75 ha industriegronden. Voor de landbouw liggen ruime kansen in de groentekultuur, met Noord-Frankrijk als voornaam afzetgebied. Een diepgaande prospectie en een degelijk tuinbouwonderwijs dringen zich op. Daarnaast moet de landbouw kunnen rekenen op een behoorlijke voorlichting. Het blijkt wenselijk dat de ruilverkaveling te Hooglede-Gits met spoed zou worden doorgezet en dat het probleem van de drinkwatervoorziening opgelost wordt.

Roeselare zelf moet als verzorgingscentrum verder worden uitgebouwd; de stadskern is daarbij essentieel.

Inzake woningbouw stelt de agglomeratievorming op de as Roeselare-Ingelmunster speciale problemen, die opgelost kunnen worden in het kader van een politiek voor ruimtelijke ordening.

Het jaar 1961 is reeds uit de aktualiteit verdwenen, behoudens inzake statistiek. Op dit terrein is het integendeel brandend aktueel. Druppelsgewijs komen immers de eerste resultaten binnen. Teneinde de publikatie op de voet te kunnen volgen, heeft de redactie het nuttig geoordeeld een nieuwe rubriek te openen onder de titel 'Volkstelling 31.12.1961'.

Daarin verschijnen alleen gegevens, steunend op de laatste volkstelling. Wij willen U een soort 'paspoort' bezorgen van de verschillende arrondissementen, onder een vergelijkbare vorm. Dit overzicht zal slaan op enkele demografische en enkele woninggegevens.

Vooraf echter enkele meer algemene cijfers. Het eerste deel van de publikaties over de volkstelling is immers verschenen (1). Het bevat een reeks algemene gegevens voor het rijk, de provincies en de arrondissementen: de uitgestrektheid van het grondgebied, de belastbare en niet-belastbare oppervlakte van grond en gebouwen, enz.; cijfers over de evolutie sinds 1846 tot 1961, op basis van de bevolkingstellingen, van de bevolking, berekend tot op het niveau van de gemeente. Ook de gemeentelijke grenswijzigingen sinds 1831 werden aangeduid.

Hier volgt een overzicht van de stand van de bevolking en van de woningen (bewoond en onbewoond) en een verhouding van de bevolking per 100 woningen op 31.12.61, per arrondissement.

Stand van de bevolking en van de woningen op 31.12.61

Arrondiss.	Bevolking	Woningen (bewoond en onbewoond)	Bevolking per 100 woningen
Brugge	221.608	79.815	278
Diksmuide	48.205	13.980	345
Ieper	122.657	38.193	321
Kortrijk	299.900	92.662	324
Oostende	120.684	47.555	254
Roeselare	133.721	38.473	348
Tielt	75.544	20.714	365
Veurne	46.647	23.814	196
West-Vlaanderen	1.068.976	355.206	301

(1) Bestellen bij Nationaal Instituut voor de Statistiek, Leuvenseweg 44, Brussel 1 (Tel. 02/11.22.77).